
Динаміка видового багатства голих амеб (*Protista, Gymnamoebia*) в р. Кам'янка (м. Житомир)

М. К. Пацюк

Житомирський державний університет ім. І. Франка

Голі амеби – одна з найбільш поширених груп протистів у водних екосистемах. Ці протисти населяють різні природні біотопи з широким діапазоном абіотичних факторів. Однак слабо вивченими залишаються питання екології голих амеб, зокрема проблема сезонних явищ в житті цих організмів.

Для вирішення цього питання було проведено дослідження сезонних змін в видовому комплексі голих амеб р. Кам'янка (м. Житомир) в 2009–2010 рр. Найбільш важливими факторами, які впливають на розвиток голих амеб, є температура, активна реакція середовища, вміст розчиненого у воді кисню та органічних речовин. Тому при вивченні сезонної динаміки нами також реєструвалися ці значення гідрохімічних показників води.

Всього за досліджений період було ідентифіковано 17 видів голих амеб. Найбільше видове багатство припадало на весняно-літній період та початок осені – в квітні (12 видів), травні (10 видів), червні (8 видів), липні (10 видів), серпні (12 видів) та вересні (10 видів). Найменше видове багатство спостерігалось в грудні – всього 4 види: *Mayorella cantabrigiensis* Page, 1983, *Thecamoeba striata* (Penard, 1890) Schaeffer, 1926, *Cochliopodium* sp. (1), *Vahlkampfia* sp. (1). Останні два види, як правило, зустрічались впродовж усіх сезонів дослідження. *Saccamoeba* sp. (3) була знайдена лише в лютому місяці, *Mayorella vespertilioides* Page, 1983 – в квітні та серпні місяці, *Mayorella* sp. (1) – в вересні місяці.

Температура в період дослідження варіювала від +3°C до +26 °C. Як було зазначено вище, найменше видове багатство голих амеб спостерігалось в осінньо-зимовий період та початок весни. Можливо, це пов'язано з низькою температурою водного середовища (від +3°C до +4 °C).

Значення рН впродовж року змінювалось в межах від 6,53 (лютий 2010 р.) до 7,50 (листопад 2010 р.). Ці значення знаходяться в межах оптимальної реакції для розвитку більшості організмів у річкових водоймах (рН = 6,5–8,5).

За весь період дослідження видового багатства голих амеб спостерігаються два піки цього показника: весняний (квітень) та літній (серпень) – по 12 видів. Різде зниження представленості голих амеб в видовому комплексі досліджуваної водойми у порівнянні з іншими місяцями весняно-літнього періоду спостерігається в червні (8 видів). Такі піки сезонного розвитку голих амеб обумовлені абіотичними факторами середовища. Так, показники температури, розчиненого у воді кисню та органічних речовин в травні та серпні 2010 р. становив відповідно +16°C, 12,45 мг/л, 38,03 мгО₂/л і +24°C, 17,21 мг/л, 13,29 мгО₂/л.

В червні, навпаки, спостерігається значне підвищення температури води, що веде за собою значне зниження концентрації розчиненого у воді кисню і підвищення концентрації розчинених у воді органічних речовин (+26°C, 3,05 мг/л, 50,06 мг О₂/л відповідно). Це спричинює зниження чисельності досліджуваних протистів в р. Кам'янка, що, відповідно, позначається на числі видів, які реєструються. Що ж стосується травня, липня і вересня 2010 року, то видове багатство голих амеб було відносно однорідним за кількістю видів (по 10 видів відповідно).

Таким чином, за нашими даними в сезонній динаміці видового багатства голих амеб спостерігається два піки: весняний та літній. Мінімальний розвиток голих амеб був зафіксований взимку та влітку, коли розмноження досліджуваних об'єктів лімітує температура і кисень. Найбільш важливим є кисень, бо показовим є зниження видового багатства амеб у червні, коли була висока температура і багато органіки. Крім того, встановлено, що 6 видів голих амеб здатні мешкати в широкому діапазоні вказаних чинників.